

EPİSTEMOLOJİ GÜNLÜĞÜ

Bilginin Kaynağı Problemi: "Bilgiye Nasıl Ulaşırız?"

Hazırlayan: İlker ÜNSAL

Bilginin mümkün olduğunu kabul eden filozoflar, bu bilgiye hangi yolla (akıl, duyu, deneyim, sezgi) ulaşılacağını tartışmış ve dört temel felsefi akım ortaya koymuşlardır.

Rasyonalizm (Akılcılık)

- Güvenilir bilginin tek kaynağı akıldır; duyular insanı yanıltır.
- İnsan tüm bilgilere doğuştan sahiptir, öğrenmek aslında zihindeki bilgiyi hatırlamaktır (Sokrates).
- Doğuştan gelen, deney öncesi bu kesin bilgilere "apriori" bilgi denir.

Önemli Temsilciler: Sokrates, Platon, Aristoteles, Farabi, İbni Sina, Descartes, Hegel.

Empirizm (Deneycilik)

- Bilginin kaynağı duyu ve deneyimdir; doğuştan gelen (apriori) bilginin varlığını reddeder.
- İnsan zihni doğuştan "boş bir levha" (tabula rasa) gibidir ve ancak duyum/deneyimle dolar (John Locke).
- Deneyim sonrası elde edilen bu bilgilere "aposteriori" bilgi denir.

Önemli Temsilciler: John Locke, David Hume.

Kritisizm (Eleştiricilik)

- Rasyonalizm ve empirizmi sentezler: Bilgiye ulaşmak için hem akıl hem de deneyim birlikte çalışmalıdır.
- Bilgi süreci duyu/deneyimle başlar, ardından akılda doğuştan bulunan "kategoriler" ile işlenerek bilgiye dönüşür.

"Görüsüz (deneysiz) kavramlar boş, kavramsız (akılın kategorileri olmaksızın) görüler kördür." – Immanuel Kant

Ana Temsilci: Immanuel Kant

Entüisyonizm (Sezgilik)

- Gerçek bilgiye aracısız olarak, doğrudan sezgi yoluyla ulaşılır.
- **Gazali (Mistik Sezgilik):** Hakikatin bilgisine akılla değil, Tanrı'nın kalbe açtığı "üçüncü bir göz" olan sezgiyle ulaşılır.
- **Henri Bergson (Modern Sezgilik):** Akıl sadece donuk, parçalı ve dille ifade edilen bilimsel bilgiyi verir. Varlığın canlı, bütünsel ve mutlak bilgisine yalnızca sezgi ile ulaşılabilir.

Önemli Temsilciler: Gazali, Henri Bergson.